

DOCCENTENHAAANDLEIDING

DE KUNSTWERKEN VAN ERWIN WURM

Erwin Wurm, *Untitled (abstract sculptures)*, 2018, brons en verf
© Erwin Wurm

BEELDENE KUNST voor groep 7 verzorgd door:
Museum Jan Cunen

VOORWOORD

Handleiding OKVO

Beste leerkracht,

Wat leuk dat je aan de slag gaat met de handleiding van het OKVO Basismenu! De zes professionele culturele instellingen in Oss hebben een prachtig programma gemaakt waarin je leerlingen kennis maken met een van de disciplines: beeldende kunst, literatuur, muziek, drama, audiovisueel, cultureel erfgoed en dans. Het Basismenu biedt jouw leerlingen een stevige fundering binnen zijn of haar culturele ontwikkeling.

In deze handleiding vind je alles wat je nodig hebt om goed voorbereid aan de slag te gaan. Heb je vragen of opmerkingen? Aarzel dan niet om contact op te nemen met mij of een van de culturele instellingen. Wij helpen je graag verder.

Namens alle culturele instellingen, veel plezier en inspiratie gewenst!

Janne Pisters, coördinator OKVO

Het Basismenu van OKVO voorziet in:

- De **kerndoelen** van de leergebieden kunstzinnige oriëntatie (54,55,56), oriëntatie op jezelf en de wereld (51,52,53) en Nederlands in het mondeling én schriftelijk onderwijs (1,5,9).
- Drie **vermogens** van de Cultuurloper: onderzoekend vermogen, creërend vermogen en reflecterend vermogen.

Wil jij meer OKVO op jouw school? Dat kan met het plusmenu. Zie www.okvo.nl

INHOUD

Docentenhandleiding De kunstwerken van Erwin Wurm

VOORWOORD	2
INLEIDING	4
PRAKTISCHE INFORMATIE	5

DRIE BIJZONDERE LESSEN

Les 1	Vorbereidend: Wie is Erwin Wurm?	6
Les 2	Bezoek aan Museum Jan Cunen	9
Les 3	Reflecterend: Korte doe-opdracht	10

OVER OKVO

Bij OKVO maken leerlingen kennis met kunst en cultuur in Oss!	13
Partners	13
Colofon	13

INLEIDING

De kunstwerken van Erwin Wurm

Met deze handleiding bereid je met les 1 je klas voor op de tentoonstelling 'Am I a House?' van beeldend kunstenaar Erwin Wurm die jullie bezoeken tijdens les 2 in Museum Jan Cunen. Het is heel bijzonder dat deze tentoonstelling in Oss te zien is want Erwin Wurm woont in Oostenrijk, is heel beroemd en maakt tentoonstellingen over de hele wereld. Omdat hij de villa zo mooi vindt wilde hij heel graag een tentoonstelling in Museum Jan Cunen maken. Met les 3 sluit je het project in de klas af.

Wat gaan de leerlingen ervaren?

Erwin Wurm zet je met zijn kunstwerken al snel op het verkeerde been. Het doel is dat de leerlingen door middel van dit project kennis maken met zijn kunstwerken en even anders gaan kijken naar de dingen die ze gewend zijn, daarover nadenken en met elkaar in gesprek gaan.

Hoe ziet het educatieve programma eruit?

Les 1 - Voorbereidend: Wie is Erwin Wurm?

Op school bereid jij de klas voor op het museumbezoek. Samen kijken jullie via internet naar een uitzending van de 'TV Show op Reis' waarin Ivo Niehe kunstenaar Erwin Wurm bezoekt in Wenen. Na het bekijken bespreek je wat ze gezien hebben aan de hand van de vragen die in deze handleiding staan.

Les 2 - Bezoek aan Museum Jan Cunen

In het museum bezoeken de leerlingen de tentoonstelling 'Am I a House?' van Erwin Wurm. Hij maakt figuratieve sculpturen, films en 'One Minute Sculptures' die je zelf mag maken! Samen met twee museumdocenten gaan de leerlingen anderhalf uur rondkijken, in gesprek en krijgen ze diverse doe-opdrachten.

Les 3 - Reflecterend: Korte doe-opdracht

Na het museumbezoek is er nog een korte doe-opdracht voor in de klas en een gave videoclip om het project op een leuke manier af te sluiten.

Erwin Wurm, Beanie (beannies), 2019, polyester en wol
© Erwin Wurm

Erwin Wurm, Roast yourself under the sun of Epicurus, 2007, gemengde media, uitgevoerd door publiek © Erwin Wurm

Erwin Wurm, Vatis fauteuil, 2021, polyester en aluminium
© Erwin Wurm

PRAKTISCHE INFORMATIE

Hoe meld ik mijn klas aan voor het museumbezoek?

De ICC-er van jullie school heeft een link ontvangen om je klas in te schrijven voor les 2 'Bezoek aan Museum Jan Cunen'. Deze link is gestuurd door Karin Schipper, hoofd educatie Museum Jan Cunen. Zodra je een e-mail hebt gehad met een bevestiging van jullie inschrijving is de datum en het tijdstip definitief voor jouw klas gereserveerd.

Besprek op school de museumregels

Voordat jullie het museum bezoeken neem je met de klas de museumregels door. Het is aan te raden het op een positieve manier te bespreken door bijvoorbeeld te beginnen met de vraag 'Wat mag je in een museum wel?' (Goed kijken, vragen stellen, langzaam lopen). Vervolgens stel je de vraag 'Wat mag er in een museum niet?' (Rennen, schreeuwen, wijzen, elkaar duwen, kunstwerken aanraken).

Lopend, fietsend of met de auto naar het museum?

Als je school in de buurt van het museum is dan is het makkelijkste om lopend te komen of op de fiets. In het aangrenzende Jan Cunen park is een fietsenstalling. Als de school verder weg is dan is het fijn om autovervoer te regelen via ouders.

We hadden een tijdlang toegang tot een gratis parkeerplek bij antiquair Bastings maar die is er niet meer, er wordt daar gebouwd. Er zijn in de buurt van het museum voornamelijk plekken voor betaald parkeren. Bijvoorbeeld aan het Ridderhof, achter het Gemeentehuis of bij De Maasvallei. Gratis parkeren kan bijvoorbeeld bij het zwembad, maar dan ben je wel 10 minuten aan het lopen.

Na afloop is er een digitale evaluatie

Na afloop van het programma blikken we graag terug op hoe het is gegaan. Omdat je het altijd druk hebt hebben we een digitale evaluatie gemaakt die je na afloop kan invullen. De link naar de evaluatie staat op de OKVO-website onder 'Basismenu – Groep 7 | Beeldende kunst'. Ook mailen we de link nog een keer ter herinnering.

LES 1

Vorbereidend: Wie is Erwin Wurm?

Voordat je de les begint is het fijn om de achtergrondinformatie over Erwin Wurm op pagina 12 te lezen. En [de uitzending te bekijken van de 'TV Show op Reis'](#) waarin Ivo Niehe kunstenaar Erwin Wurm bezoekt in Wenen. Die duurt 18 minuten en 44 seconden en start altijd (helaas!) met korte reclame fragmenten.

PRAKTISCHE INFO

Benodigheden: klaslokaal met digibord

Vorbereidingstijd: 20 minuten

Lestijd: 30-45 minuten (inclusief het bekijken van de Tv-uitzending)

Kerdoelen: 55, 56

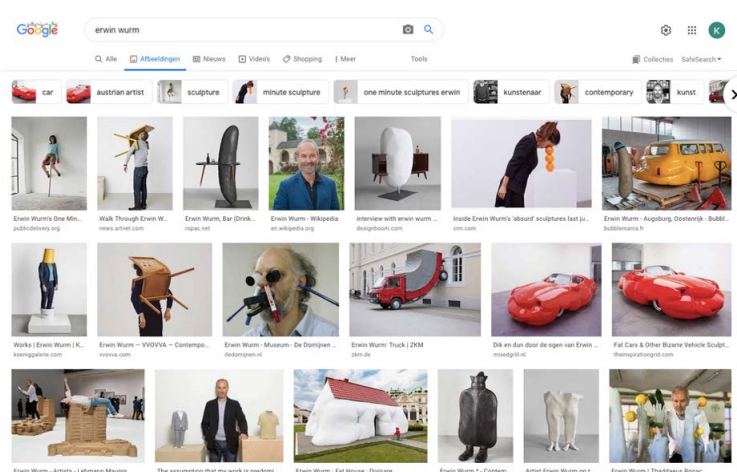
DE KLAS VOORBEREIDEN

In drie stapjes kun je met les 1 de klas inhoudelijke voorbereiden op les 2 'Bezoek aan Museum Jan Cunen'. Met stap 4 heb je ze ook meteen praktisch voorbereid. Hieronder staan de stappen benoemd:

Stap 1- Wie is Erwin Wurm?

Ga naar Google en toets 'Erwin Wurm' in en druk op afbeeldingen (een andere zoekmachine mag ook). Vraag de leerlingen:

- Wat zie je allemaal?
> *Kunstwerken die lijken op auto's en stoelen met mensen enzovoort*
- Wie denk je dat Erwin Wurm is?
> *Kunstenaar*
- Is er ook een afbeelding van hem bij?
> *Hij is een goedlachse man met korte haren en een kort baardje, beginnend grijs*
- Denk je dat hij beroemd is?
> *Ja, want alleen beroemde mensen hebben heel veel afbeeldingen die je kan vinden via Google*

Stap 2 - Wie kent Museum Jan Cunen?

Vertel dan aan de klas dat in Museum Jan Cunen in Oss een tentoonstelling is met kunstwerken van Erwin Wurm. Niet alle kunstwerken die je via Google Afbeeldingen vindt komen naar Oss want Erwin Wurm heeft al heel veel kunstwerken gemaakt en die passen niet allemaal in de villa. Vraag ook aan de klas:

- Wie is er al eens in Museum Jan Cunen geweest?
- Hoe ziet het museum eruit?

(Je kan via Google Afbeeldingen veel plaatjes van Museum Jan Cunen vinden, dat frist vast het geheugen van de leerlingen op)

Stap 3- Tv-uitzending bekijken met Ivo Niehe en Erwin Wurm

Vervolgens vertel je aan de klas dat er op de Nederlandse televisie een uitzending is geweest over Erwin Wurm. Presentator Ivo Niehe is bij hem op bezoek geweest in zijn huis in Wenen.

[De film](#) gaan we samen bekijken.

Tv-uitzending nabespreken

Onderstaande vragen geven je handvatten om de Tv-uitzending na te bespreken. Je kan Google afbeeldingen er weer bij pakken om te illustreren waarover de vraag gaat. Van al zijn kunstwerken zijn gemakkelijk afbeeldingen te vinden.

Dikke auto en dikke bus (fat car)

- Aan het begin van de film zie je een dikke auto en een dikke hotdog-bus. Wie kan vertellen waarop Erwin Wurm kritiek uit?
 - > *De dikke auto: op rijke mannen in dikke auto's*
 - > *Hotdog-bus: op onze ongezonde eetgewoontes*
- Later in de uitzending vertelt hij dat auto's problematische objecten zijn, omdat ze vervuilend zijn. "We houden van ze en we haten ze."
 - > *Wie herkent dit? Wie houdt er van auto's maar haat ze ook? En waarom?*

Smal huis (narrow house)

- Erwin Wurm heeft ook een wereldrecord op zijn naam staan. Wie weet er nog welk wereldrecord dat is?
 - > *Het smalste huis op de wereld*
- Wie kan er nog wat meer over het huis vertellen?
 - > *Van wie was het huis?*
 - *Het was het huis van zijn ouders, maar dan heel smal nagemaakt*
 - > *Waarom is het zo smal?*
 - *Erwin voelde zich als kind beperkt. De samenleving was heel conservatief en streng (hij werd op school geslagen!). Dat benauwde gevoel wilde hij in het kunstwerk weergeven.*
 - > *Vind je het kunstwerk benauwd overkomen? Waarom vind je dat wel of niet?*

Erwins vader

- Welke beroep had Erwins vader?
 - > *Politieagent*
- Wilde Erwins vader dat hij kunstenaar zou worden?
 - > *Nee*
- Mag jij van je ouders alles worden wat je maar wil?

Humor

- Een paar keer wordt in de uitzending gesproken over humor en ironie. Is er een kunstwerk dat je grappig vindt? Zo ja, welke? En waarom?
- Vind je de 'One Minute Sculptures' grappig? Dat zijn die sculpturen dat je zelf een kunstwerk wordt.
 - > *Zou je zelf durven om een 'One Minute Sculpture' uit te voeren?*
In Museum Jan Cunen mag je het proberen!

Stap 4 – Bespreken van de museumregels

Het is aan te raden om kort voor het museumbezoek de museumregels te bespreken.

Deze staan op pagina 5.

Erwin Wurm, *Untitled (Kästemannner)*, 2019 hout, metaal en textiel © Erwin Wurm

Erwin Wurm, *Attic-Brain-Rain*, 2014, epoxy, foto Eva Würdinger © Erwin Wurm

LES 2

Bezoek aan Museum Jan Cunen

Voordat jullie het museum bezoeken neem je met de klas de museumregels door. Het kan zijn dat je ze al aan het eind van les 1 hebt besproken. Dan kun je ze nog eens kort herhalen op de dag van les 2. Het is aan te raden het op een positieve manier te bespreken door bijvoorbeeld te beginnen met de vraag ‘Wat mag je in een museum wel?’ (Goed kijken, vragen stellen, langzaam lopen). Vervolgens stel je de vraag ‘Wat mag er in een museum niet?’ (Rennen, schreeuwen, wijzen, elkaar duwen, kunstwerken aanraken).

PRAKTISCHE INFO

Benodigheden: Vervoer

Vorbereiding: De klas in twee groepen verdelen

Lestijd: 90 minuten (exclusief reistijd)

Kerdoelen: 54, 55, 56

WAT HOUDT HET MUSEUMBEZOEK IN?

In het museum bezoeken de leerlingen de tentoonstelling ‘Am I a House?’ van Erwin Wurm. Hij maakt figuratieve sculpturen, films en ‘One Minute Sculptures’ die de leerlingen ook zelf mogen gaan maken!

Samen met twee museumdocenten gaan de leerlingen anderhalf uur rondkijken, in gesprek en krijgen ze diverse doe-opdrachten.

WAT IS MIJN ROL IN HET MUSEUM?

Jouw rol als leerkracht is om toezicht op de klas te houden. De twee museumdocenten begeleiden de klas inhoudelijk maar hebben niet de taak om ‘lastige’ leerlingen bij te sturen of uit de groep te halen. De klas wordt in twee groepen verdeeld, het idee is dat je tussen de groepen heen en weer loopt. Daarnaast helpt het om van tevoren twee groepen te maken waarvan je weet dat de samenstelling fijn zal werken.

Ook is jouw taak om even bij de klas te blijven als er schade aan een kunstwerk is ontstaan. De museumdocent moet dan de mogelijkheid hebben om fotos’s te maken en een medewerker van kantoor op te halen. Dit laatste gebeurt gelukkig bijna zelden.

MOGEN DE OUDERS MEEKIJKEN?

Per klas kunnen er twee ouders met het programma meekijken. Dit heeft te maken met de corona-maatregelen ten opzichte van onze kleine tentoonstellingszalen. Als er meer dan twee zijn dan is het fijn als er een aantal ouders op dinsdag t/m vrijdag even (op eigen kosten) koffie gaan drinken in het museumcafé. Op maandag is het museumcafé gesloten, dan moeten de ouders even een boodschap in de stad gaan doen of iets voor zichzelf doen buiten het museum (Op maandag is het museum wel open voor schoolklassen maar is de horeca gesloten). Het is niet de bedoeling dat ouders zelf gaan rondkijken of rondlopen.

LES 3

Reflecterend: Korte doe-opdracht

Met deze les kun je het project op school op een leuke manier afsluiten. De les duurt ongeveer 15 minuten, als de leerlingen erg veel ideeën hebben voor de 'One Minute Sculptures' kan het zijn dat de les wat langer duurt, ongeveer 30 minuten.

PRAKTISCHE INFO

Benodigheden: klaslokaal met digibord

Vorbereidingstijd: 5 minuten

Lestijd: 15 tot 30 minuten

Kerdoelen: 54, 55, 56

ONE-MINUTE SCULPTURE

In het museum hebben de leerlingen 'One Minute Sculptures' gezien. Deze maakt Erwin Wurm al ruim 25 jaar! In het museum hebben de leerlingen ze gezien en hebben ze de kans gehad om zelf ook een sculptuur te worden. Om hun geheugen op te frissen kun je via [Erwin Wurms website](#) ze nog eens laten zien

Het idee achter de 'One Minute Sculptures' is om bezoekers te verleiden om ook voor even een kunstwerk te worden. Het is een beeldhouwwerk voor 1 minuut. Kenmerkend voor de sculpturen is dat je de voorwerpen die onderdeel zijn van de 'One Minute Sculptures' op een andere manier gebruikt dan je gewend bent.

ZELF AAN DE SLAG!

Daag de leerlingen uit om zelf een 'One Minute Sculpture' te bedenken. Welke voorwerpen ze daarvoor mogen gebruiken is aan jou. Denk aan hun stoel, een trui of vest die ze aan hebben of dingen die in hun etui zitten. Laat ze zelf nadenken en oefenen. Laat ze iets nieuws doen met het voorwerp: iets dat niet gebruikelijk is en waardoor ze anders naar het voorwerp gaan kijken.

Als hun 'One Minute Sculpture' af is kunnen ze hem aan elkaar presenteren en kun je er een foto van maken. We vinden het leuk om te zien wat de kinderen bedenken, kun je de foto's daarom delen met de museumdocent waarmee je de afspraken maakte voor het museumbezoek? Dank!

*Erwin Wurm, The Idiot II, 2003, gemengde media,
uitgevoerd door de kunstenaar
© Erwin Wurm, Pictoright Amsterdam 2022*

*Erwin Wurm, Untitled (Double), gemengde media,
2002, uitgevoerd door publiek, foto Ottomura
© Erwin Wurm*

TOETJE

Ter afsluiting is er nog een 'toetje'. [De videoclip 'Can't stop' van de Red Hot Chili Peppers](#) is gemaakt door Erwin Wurm en is helemaal geïnspireerd op de One Minute Sculptures. Bekijk samen de clip en welke 'One Minute Sculptures' herken je allemaal?

KLAAR!

Met het bedenken van deze bijzondere creaties en het bekijken van de videoclip is het project voor groep 7 afgerond en kan de digitale evaluatie ingevuld worden.

ACHTERGRONDINFORMATIE OVER ERWIN WURM

Vanaf 29 januari 2022 presenteert Museum Jan Cunen met trots een grote solotentoonstelling van Erwin Wurm (Bruck an der Mur, Oostenrijk 1954). Voor het eerst toont de kunstenaar een dwarsdoorsnede van zijn werk, van ‘Narrow Furniture’ tot ‘One Minute Sculptures’, in de context van een monumentaal pand. Het voormalige woonhuis Villa Constance, waarin het museum is gevestigd, is daarbij niet alleen locatie, maar ook gesprekspartner. Want wat is eigenlijk een huis?

Voor Erwin Wurm is een huis als een tweede huid, een laag om onze eigen huid heen. ‘Het huis biedt bescherming en geeft ons zekerheid, maar is ook een statussymbool waarmee we pronken. Kijk maar naar de rijk gedecoreerde hal van de villa. Het zegt iets over onze identiteit; misschien gaan we er – net als bij een auto of een hond – zelfs een beetje op lijken. Met alle technologische ontwikkelingen kun je je afvragen hoe dat in de toekomst zal zijn; worden we dan echt één met onze bezittingen? Kan een lichaam ook een huis zijn?’

In de kern gaat zijn werk over de mens, onze alledaagse realiteit en de absurditeit die daarmee gepaard gaat. De nog altijd groeiende reeks ‘One Minute Sculptures’, waaraan Wurm al meer dan vijftig jaar werkt, is daarvan een sprekend voorbeeld. Deze beelden bestaan uit gewone voorwerpen, zoals een trui, meubel of een paar tennisballen, voorzien van een instructie. Vervolgens is het aan de toeschouwer om het werk tot leven te wekken of af te maken. En dus plaats je een stoel op je borst door je armen in de leuning te haken, met een ongemakkelijk geknakte nek tot gevolg (The Idiot II, 2003). Wurm speelt op deze manier met de traditionele rol van de bezoeker. Alleen kijken is niet voldoende, want: ‘Dan telt het kunstwerk niet.’

Het werk van Wurm is toegankelijk en humoristisch, maar zet ook aan het denken. Neem bijvoorbeeld zijn ‘Narrow Furniture’: herkenbare, levensgrote meubels, die Wurm ‘samenperst’ tot benauwende afmetingen. Smalle versies van een bed, een bad en een urinoir wijzen de kijker op de voormalige functies van de kamers van de Osse villa. Tegelijkertijd verwijzen ze naar het milieu waarin de kunstenaar opgroeide: het naoorlogse Oostenrijk, dat in zijn ogen streng, ouderwets en patriarchaal was. Met zijn persoonlijke ervaringen als uitgangspunt vertelt Wurm een universeel verhaal.

Het werk van Wurm wordt wereldwijd tentoongesteld. Na tientallen tentoonstellingen in de setting van een white cube, is dit keer bewust gekozen voor de context van een monumentale villa. Daar verbinden de kunstwerken heden en verleden. Wurm verrast en confronteert, maar opent ook de deur naar de vroegere functie en bewoners van het pand. Wie sliep en badderde hier en deelde lief en leed aan de eettafel? Museum Jan Cunen en Erwin Wurm vertellen zo samen een geheel eigen verhaal, dat op geen andere plek verteld kan worden.

OVER OKVO

BIJ OKVO MAKEN LEERLINGEN KENNIS MET KUNST EN CULTUUR IN OSS!

Alle kinderen in Oss zouden een kans moeten krijgen om kennis te maken met de wereld van kunst en cultuur. Daarom werken alle culturele aanbieders in Oss in een partnerschap samen met het primair onderwijs om dit doel te bereiken.

Met het OKVO Basismenu:

1. Komen leerlingen gedurende hun gehele basisschoolperiode in aanraking met alle disciplines: drama, muziek, dans, cultureel erfgoed, literatuur, beeldende kunst en audiovisueel.
2. Gaan de leerlingen op bezoek bij alle culturele instellingen in Oss.
3. Worden de docenten voorzien van hoogkwalitatief lesmateriaal.
4. Worden de docenten ondersteund in kennis over cultuureducatie door middel van onderwijsbijeenkomsten.
5. Is aan de [kerndoelen](#) van kunstzinnige oriëntatie, oriëntatie op jezelf en de wereld en Nederlands in het mondeling én schriftelijk onderwijs voldaan wanneer het Basismenu is doorlopen.

Scholen zijn al jarenlang erg tevreden over OKVO (samenwerking, organisatie en uitvoering) en geven gemiddeld een 7,6!

PARTNERS

OKVO is een samenwerkingsverband van lokale culturele instellingen:

Bibliotheek Oss, Groene Engel, Theater De Lievekamp, Museum Jan Cunen, Muzelinck en Stadsarchief Oss.

COLOFON

Redactie en coördinatie:

OKVO, Osse Kunstinstanties Voor het Onderwijs i.s.m. Museum Jan Cunen

Subsidiëring: Gemeente Oss

Vormgeving: 2VORM grafisch ontwerp studio

Foto's: Eva Würdinger © Erwin Wurm

